

Varstvo netopirjev

OSNOVE VARSTVA NETOPIRJEV V SLOVENIJI

Monika Podgorelec

Prispevek je jednat pregled naslovne tematike. Širše je predstavljena na spletni strani društva na <http://www.sdpvn-drustvo.si/varstvo.html>. In se tu namensko ne spušča v podrobnosti. Naj bo ta prispevek spodbuda za začetek natančnejše obravnave posameznih varstvenih podtem, še posebej med nepiroslovci in naravovarstveniki. Le tako bomo lahko v prihodnosti tudi pri nas dobili na enem mestu zbran in urejen opis vseh praktičnih primerov varovanja netopirjev v Sloveniji.

1. Pravni red in zakonske podlage s področja varstva narave, okolja in živali (netopirjev)

Vsi netopirji so v Sloveniji zakonsko zavarovane živali, zato je za delo z njimi potrebno imeti posebno dovoljenje Ministrstva za okolje in prostor, ki ga glede na mnenje Zavoda RS za varstvo narave izda Agencija RS za okolje. Bistvene stvari določene v pravnih predpisih določajo, da netopirjev ne smemo zavestno poškodovati, zastrupiti, usmrtiti, odvzeti iz narave, loviti, ujeti, zadrževati v ujetništvu, vznemirjati ali z njimi trgovati. Prav tako se ne sme poškodovati in uničevati njihovih življenjskih prostorov (zatočišč). Za vsako kršitev so predvidene visoke kazni.

Prvi nujen korak za učinkovito izvajanje varstva netopirjev v praksi je obstoj pravne podlage, ki z zakoni in ostalimi pravnimi akti ureja in določa področje varovanja in ohranjanja netopirjev. Varstvo netopirjev v Sloveniji urejajo:

- **Slovenska zakonodaja** z naslednjimi akti
 - *Zakon o ohranjanju narave (ZON - UBP2)* (Ur.l.RS, št. 96/2004)
 - *Zakon o varstvu podzemnih jam (ZVPJ)* (Ur.l. RS, št. 2/2004)
 - *Zakon o zaščiti živali (ZZZiv)* (Ur.l. RS, št. 98/1999, popr. 126/2003, 20/2004, 61/2006, , 14/2007, 43/2007)
 - *Zakon o varstvu okolja (ZVO – 1)* –(Ur.l. RS, št.41/2004)
 - *Zakon o varstvu kulturne dediščine (ZVKD)* (Ur.l. RS, št. 7/1999, popr. 16/2008-ZVKD-1)
 - *Uredba o zavarovanih prosto živečih živalskih vrstah* (Ur.l.RS, št. 46/2004, popr. 109/2004, 84/2005, 115/2007, 96/2008)
 - *Uredba o ekološko pomembnih območjih* (Ur.l. RS, št. 48/2004)
 - *Uredba o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000)* (Ur.l.RS, št. 49/2004, popr. 110/2004, 59/2007, 43/2008)
 - *Uredba o mejnih vrednostih svetlobnega onesnaževanja okolja* (Ur.l. RS, št. 81/2007, popr. 109/2007)
 - *Pravilnik o uvrstitvi ogroženih rastlinskih in živalskih vrst v rdeči seznam* (Ur.l.RS, št. 82/2002)

- *Kazenski zakonik Republike Slovenije (KZ)* (Ur.l. RS, št. 63/1994 popr. 70/1994 popr. 23/1999, 60/1999 Odl.US: U-I-226/95, 40/2004, 95/2004-UPB1, 37/2005 Odl.US: U-I-335/02-20, 17/2006 Odl.US: U-I-192/04-16, 55/2008 (66/2008 popr.), 89/2008 Odl.US: U-I-25/07-43)

Pravni akti, njihova dopolnila in spremembe so dostopna na spletni strani <http://www.uradni-list.si/>

- **Evropska zakonodaja z**

Direktivo Sveta 92/43/EGS o ohranjanju naravnih habitatov ter prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst z dne 21. maja 1992 (Ur.l. RS 206 z dne 22.07.1992) –Direktivo o habitatih,

kjer so v prilogi II navedene vrste, za katere so bila določena tudi posebna varstvena območja - območja Natura 2000 v Sloveniji (<http://www.natura2000.gov.si/>), v prilogi IV pa so vrste, ki jih je treba v interesu skupnosti strogo varovati (vsi slovenski netopirji). Zahteve te direktive sveta so izpolnjene z *Uredbo o zavarovanih prosto živečih živalskih vrstah* in z *Uredbo o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000)*.

- **Ostala mednarodna zakonodaja z naslednjimi akti**

- *Bonska konvencija oz. Konvencija o varstvu selitvenih vrst prosto živečih živali* (Ur. l. RS-MP 18/98, popr. 27/99) še posebej njen

- *Sporazum o varstvu populacij evropskih netopirjev – EUROBATS* (Ur. l. RS-MP, št. 22/03).

- *Bernska konvencija oz. Konvencija o ohranjanju prosto živečega evropskega rastlinstva in živalstva ter njenih naravnih življenjskih prostorov* (Ur. l. RS 55/99, MP št. 17/99)

- *Konvencija o biološki raznovrstnosti* (Ur. l. RS, 30/96, MP št. 7/96)

- *Svetovni rdeči seznam ogroženih vrst IUCN – IUCN Red List of threatened Species* (IUCN, 2008)

2. Aktivnosti za ohranjanje in varstvo netopirjev v praksi

Varstveni ukrepi za ohranjanje netopirjev v praksi se izvajajo na različnih področjih. Nekateri od teh so se v Sloveniji že izvajali s strani različnih strokovnih služb (Center za kartografijo favne in flore, Zavod RS za varstvo narave...), z nekaterimi od teh pa že ima izkušnje tudi naše društvo.

- *Poznavanje in raziskave o osnovnem stanju netopirjev in redno spremljanje stanja (monitoring)*
- *Splošno varstvo prehranjevalnih habitatov in drugih za netopirje pomembnih elementov v krajini*
- *Varstvo zatočišč: prezimovališč (jame, rudniki, kleti gradov), ketišč na podstrelih stavb in v duplih starih dreves, parišč in prehodnih zatočišč, preprečevati zapiranja, zamreženja in osvetljevanja preletalnih odprt in zagotavljati svetovanja pri obnovah stavb...(primer: Ajdovska jama, Črnomelj, Rihemberk)*
- *Vzpostavljjanje novih možnih zatočišč (nameščanje netopirnic idr.)*
- *Zmanjševanje tveganja za nesreče pri načrtovanju infrastrukture*

- *Skrb za onemogle netopirje* (ne prispeva sicer bistveno k obstoječi populaciji netopirjev, je pa pomemben del pri širjenju informacij o pomenu varstva netopirjev med ljudmi).

3. Informiranje in izobraževanje najširše javnosti

Česar ne poznamo in ne cenimo, ne moremo varovati. Zato je širjenje informacij o netopirjih, njihovi ogroženosti in varstvu med vsemi starostnimi skupinami velikega pomena. Tako lahko npr. povečamo možnost pravočasnega obveščanja o prisotnosti netopirjev v stavbi in o načrtovanih obnovitvenih delih.

VIRI:

- Dietz, C., O. von Helversen & D. Nill, 2007. Die Fledermäuse Europas und Nordwestafrikas. Biologie, Kennzeichen, Gefährdung. Kosmos Verlag, Stuttgart. 399 str.
- Hutson, A.M., S.P. Mickleburgh & P.A. Racey (Ed.), 2001. Microchiropteran bats: global status survey and conservation action plan. IUCN/SSC Chiroptera Specialist Group. IUCN, Gland, Switzerland and Cambridge, UK. 258 str.
- IUCN 2008. IUCN Red List of Threatened Species. www.iucnredlist.org (15.12. 2008)
- Kryštufek, B., P. Presetnik & A. Šalamun, 2003. Strokovne osnove za vzpostavljanje omrežja Natura 2000: Netopirji (Chiroptera) (končno poročilo). Naročnik: MOPE, ARSO, Ljubljana. Prirodoslovni muzej Slovenije, Ljubljana. 322 str., digitalne priloge.
- Presetnik, P., 2003. Strokovni naravovarstveni nadzor nad obnovitvenimi deli na gradu Grad na Goričkem. Naročnik: Ministrstvo za okolje, prostor in energijo, Ljubljana. Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju. 24 str.
- Presetnik, P., 2004. Monitoring stanja populacij netopirjev na gradu Rihemberk s poskusom zagotovitve zatočišča (poročilo). Naročnik: MOPE, Ljubljana. Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju. 37 str.
- Presetnik, P., 2004. Monitoring stanja populacij netopirjev v Ajdovski jami (poročilo). Naročnik: MOPE, Ljubljana. Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju. 30 str.
- Presetnik, P., M. Podgorelec, V. Grobelnik & A. Šalamun, 2007. Monitoring populacij izbranih ciljnih vrst netopirjev (Zaključno poročilo). Naročnik: MOP, Ljubljana. Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju. 251 str.
- Rodrigues, L., L. Bach, M.-J. Dubourg-Savage, J. Goodwin & C. Harbusch, 2008. Guidelines for consideration of bats in wind farm projects. EUROBATs Publication Series No. 3 (English version). UNEP/EUROBATs Secretariat, Bonn, Germany, 51 str.
- Zagmajster, M., K. Koselj, N. Zupancic, A. Petrinjak & K. Jazbec, 2006. Bat conservation in Slovenia. In: Jones, M., O. Classen & D. Krueger (Eds.), 1991-2006 EUROBATs celebrates its 15th anniversary, str. 94-100, EUROBATs Publication Series No. 1. UNEP/EUROBATs Secretariat, Bonn, Germany